

Çərşənbə axşamı, 4 fevral 1919-cu il, nömrə 105

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Şəşənbə, 3 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 4 şubat sənə 1919.

Türk və İslamla müddət məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin künçündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rubla, 2 aylığı 32 rubla, 3 aylığı 45 rubla. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rubla, 2 aylığı 35 rubla, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətiri 3 rubla. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli Qardaşları müdiriyyəti öz artistləri ilə bərabər kamali-yə's və təhəssürlə [böyük bir hüzn və kədər] müdiriyyətin pərvərdəsi [yetişdirməsi] olan cavan artist Surxay Allahverdiyevin Mixaylovski xəstəxanasında tíf mərhəzində vəfat etdiyini xəbər verir. Cənazə bu gün səhər saat 11-də Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

T/26

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Azərbaycan Məclisi-Məbusanının məbusluqla məmurluq ictiması haqqında layihəyi-qanuniyyəsi

Qüvvəyi-qanuniyyə ilə qüvvəyi-icraiyyə və ədliyyənin [qanunverici, icraedici və məhkəmə gücünün] biri-birindən kamilən [tamamilə] ayrı və müstəqil olması Cümhuriyyət idarə əsaslarından olmaq həsəbi ilə [səbəbindən] məbusluq vəzifəsi ilə məmuriyyət vəzifələrinin bir şəxsdə ictiması [toplanması] qabil olmadığından, Azərbaycan Məclisi-Məbusanı aşağıdakı

məvaddı [maddələri] qəbul eyləmişdir:

1 - Məclisi-Məbusan əzalığı [üzvlüyü] ilə hökumət məmurluğu bir zat öhdəsinə ictimə edəmməz, fəqət nazirlərdən intixab olunanların [seçilənlərin] əzalığı caizdir. Sair məmurlardan biri məbusluğa intixab olunarsa, qəbul edib-etməmək öz ixtiyarındadır. Qəbul etdiyi halda məmurluqdan ayrılır.

Qeyd: A) İdarə xidmətini ifa etməyən məktəb müəllimləri ilə professorlar, öylə də ixtisas iqtizə [tələb] edən məsələlərdə əhli-xibrəlik sifəti ilə [mütəxəssis kimi] dövlət müəssisələri nəzdində bulunan şəxslər yuxarıdakı məmuriyyətdən [qadağadan] istisna təşkil edirlər.

B) Bu istisna yalnız Məclisi-Məbusanın bulunduğu məhəldə [yerdə] ifayə-vəzifə edən şəxslərə aiddir.

2 - Məclisi-Məbusan əzası nazir mövqeyində bulunduqları müddətcə maaşlarını yalnız nazirlər heyəti təxsisatından [nazirlər heyətinə ayrılan puldan] alırlar.

3 - Bu qanun nəşr edilən gündən etibarən məriül-icradır [qüvvədədir].

4 - Bu qanunun nəşrindən etibarən dövlət xidmətində bulunan məbuslar Bakıda 3 gün, xaricdə isə 10 gündən son-

İŞİKLƏRİN İZİ

تورك و اسلامله مفید مقالهلر صحیفه لریمز آچقیذر. درج اولنیلان اولراق اعاده ایلهیلمز. درج ایلمین مقالهلر مکافاتی اداره تئیین ایلیور.

آبونهلر شایطی: باکو ایچون: ۱ آیلی ۱۸ روبله ۲ ۳۳ ۳ ۴۵ ۳ غیر شهرلر ایچون: ۱ آیلی ۲۰ روبله ۲ ۳۵ ۳ ۵۰ ۳

محل اداره: باکو، وروانسوفسکی وغیرسکی کوچلرلر کئینجه ۳ نومرولی ایوده

انسانو مستطسی مذا تیره ایلهیلیمش. قهمانسو لئون بورزایه معلوم ایلهیلیمش که ملتر افغانی بلانی تری ایچون بر خاضراق قومبئسی تاسیس اینش کفرئیدر، و او قومبئده فرانسه طرفین لئون بودوا نماینده اولوقدر. معلوم اولونیلن اوزره فرانسه سایونئندن یئون یولتهویکلر ایله دانیشیه گریشمهسکی تکلیف ایلهشدی. عیون علاوه ایلهیلیمش که یولتهویکلر برحکومت اولویوب بالکس هرج مرچلیکک باشلریده یونتهوک یو کلکئندن ال سولغزئره دن یاشته دیکس فرانسه غزئری، سونئدرل غزئر یویورلر که یولتهویکلر لر منتقلر علی المومو کلرکئینشئین دور تایت یئون یولتهویکلر روس اهالی سته سلاح اولوز، حربه برافق لازمه. طبیی روسیه اهالیسی یولتهویکلر ایله مبارزه ایلیدیلر.

ایکینجی سنه دوامیسی ۱۳۳۷ سنه شباط ۱۹۱۹ سنه ۴ شوبات ۱۹۱۹ سنه ۱۰۵

تلفراف خبرلری یولتهویکلر کیفیده موسوقان خبر وزیرلر قهالیچیلر کیفه موقفئنده (دایجان) لک اکران کئین دایمانت دور. موقت طرفه مضمون ایند آلاک کیری چکلیمسه یولی قایانئشدر. کئینلردن عبارت کئی مقاداره عسکرلر شورا عسکرلری طرفه کچیشرادر. سحر ساعت ۱۰ عسکرلر مارسیلیوزا نئمهسله شهره داخل اولمشلردور.

ییلچیاقک تیزلک ایله بکئین تمعیری مقصدی ایله منتقلر ییلچیاق دورت یوزیولیون لیره ویرمهک راضی اولمشلردور. آنا بائیر قئین ییلچیاق بئیکک تئیمینات حربه حایزه یولع ییلچیاق ویریلور. برلیندن چکآن تفرافدن آلاشیلور که شرقی روسیات حالئ چوق آغردر سکزئهی آلمان اوردوسی قارشویه بر نیچه یولتهویکلر قهرلری اوتجی اوردو قارشویه ایله ۷۰۰۰ نفرلرک بئر اوردو ایش گویویور. یونلاره قارشو ایش گورمهک حکومت قومی ارسال ایلیدیر. هاون آژانسی خیرویریور کئن هفته صالح قورقانسئده روسیه یولتهویکلر ایله مبارزه و آلمانیا آیلوقهسک یونکولئیمسه سئهلری مذاکره ایلهیلچکئر. آخرنجی قهرئنه منتقلرک مقصدی اوردو که شرقی روسیا اهالیته اوزاق باشیاق ساعده ویریلون. منتقلرک روسیه ده یکنه تصد اری آلمانلار ایله مبارزه ایلمک، ایمنی روسیه ده منتق قوشونلارک مقدارئین آتیرمق ایتمه یویور. اما یونتهوک ایله برلیر روسیه ده اوزار ایتمه منتقار طرفئندن دورولمشدر اوزا اهالیسی قارشوستئده منتقلرک مین بر یورجلاری واردور.

صلح اطرافئنده پاریس-هوارا. آژانسی خیرویریور که پانوارک ۱۲ سنه روسیه ده منتق دولتلر وزیرلرک ممشورلری واقع اولمشدر. مجلسه هفت نایمیلر اوزلار ایله حاضریلر فرانسوز حکومتک با کئدرانی ایله رسمی اولراق جیمیت

غزتلرلر دن مختلف خیرلر. قیدوسیا - یوزنیا ویبوموسی و غزئسی خیر ویریلور: هتته مئتره سو یونتهوک تئیل یئدسی ایله سحبت ایلدیرک دیشمئدره. انکیز قوماندانئ اوز اکتئغی و اطعمه ایله ایرانئن بر ییلاره ایکی یوز ملیون سات روسیه یولی تالی یتدی بکئیند آلمشدر. یو سینگ قغنی انکیز قوماندانئ قغنی قیبت ایله کولگی اوردویه ویرمشدر. قه موسوقاده اولان جین عمللری طر- قئیند جین سفارتخانهسین عمارتی اشغال ایلهیلمشدر.

آدمیرال قولچاق حکومتک خارجه نظرائی سابق روسیه خارجه نظری سائونوه راضی اولمشدر. معلوم اولونیلن اوزره قولچاق حکومت با یونیا ماولت ایلیور. * - یولتهویکلر - آیریس دن خیر ویریلور که جبرال (دلهالیاتی) حربه قیقتوتولره تئیین ایلهیلمشدر. یو کئنه تطیل ایشتر عمللرک یولیس اشغال ایشک ایتمه لری سبب اولمشدر. شهرک هر بر حصدئنه یولیس ایله عمللر آرد. سئنه قانلی مسادهلر واقع اولور. یونون (آژانسایه) تطیل سربایت ایلمشدر. جلاجر شهره قراقول خدئتی ایفا اییلرله. حکومت ماولت مقصدی ایله اون یگ تفرئدن عیارت (یغی غورادیا) دستسی تشکیل ایلهیلمشدر.

تئیل یونتهوک - عمللرک تطیل ایشاق شپرده واقع اولمشدر کوموره یویوک ایشاق واردور. و ایشاق ایلیدیور که یو کورور. قفلئندن بین الملل محایره کلسون شهورک اوزاق مستطسی سولگ درجه قا بر حالده دور. حکومت چالشور که شهره تطیل دایمانت- سبب اوزا کورده عمللرک طبیی کول و اولارک ایشاقئینجی. ع ایتمک ایلیدیور. موسوقاده نعلر اولور. یو کورده موسوقان تئیله وارد اولمش بر نفر موسوقاده غایت مراقفی شلر قوع یولدیقن ذکر ایلیور. موسوقا کئیلر موسوقانی تئیللار. حئی ظاهره موسوقا اولکسیه بکزمیور یونون مغازه دکان و سایر بارئقا

"Azərbaycan" qəzetinin 105-ci nömrəsinin 1-ci sahifəsi

ra, bulduqları xidmətdən istefaları haqqında Məclisi-Məbusan divanı-rəyasətinə ərizə-bəyanda bulunmasalar, məmuriyyəti tərcih etmiş kimi tələqqi [qəbul] və məbusluqdan ayrılmış ədd [hesab] olunurlar.

*Məclisi-Məbusan rəisi naminə:
doktor Həsən bəy [Ağayev]
İdarə müdiri: Rza Ağasıbəyov
Mətninə mütabiqdir [uyğundur].
Kargüzar C. Paşazadə*

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Bolşeviklər Kiyevdə

Moskvadan xəbər verirlər ki, qalıcı [y]alılar Kiyev mövqifindən [stansiyasından] çıxarılmışlardır.

Mövqif yanında Bolboçanın ərkani-hərbi [qərgahı] dayanmışdır. Mövqif tərəfdə hücum edən alayın geri çəkilməsi yolu qapanmışdır. Kəndlilərdən ibarət külli miqdarda əsgərlər şura əsgərləri tərəfinə keçmişlərdir. Səhər saat 10-da əsgərlər “Marselyeza” nəğməsi ilə şəhərə daxil olmuşlardır.

Petlyuralıların hali

Petlyuralıların Ukraynadakı təhlükəli hali gəldikcə ciddiləşməkdədir. Siyasiyatta girişmək müzakirələri nəticə verməmişdir. Ukrayna şura əsgərlərinin hərəkəti gəldikcə artmaqdadır. Kiyev quberniyası mühasirəyə-əsgəriyyə altında elan edilmişdir. Kiyevdə qarətçilik şiddət etməkdədir. Hökumət fəaliyyətsizdir.

Belçikaya avans

Belçikanın tezliklə yenidən təmiri məq-

sədi ilə Müttəfiqlər Belçikaya 400 milyon lirə verməyə razı olmuşlardır. Almaniya tərəfindən Belçikaya verəcək təminat-hərbiyyə [müharibə təminatı] hesabına bu məbləğ Belçikaya verilir.

* Berlindən çəkilən teleqrafdan anlaşılır ki, Şərqi Prussiyanın hali çox ağırdır. Səkkizinci alman ordusu qarşısına bir neçə bolşevik firqələri, Onuncu ordu qarşısına isə 70 min nəfərlik bir ordu iş görür. Bunlara qarşı iş görməyə hökumət qüvvəsi irsal edilir [göndərilir].

* Havas ajansı xəbər verir: Gələn həftə Sülh Konfransında Rusiyada bolşeviklərlə mübarizə və Almaniya ablukasının [mühasirəsinin] yüngülləşməsi məsələləri müzakirə ediləcəkdir. Axırkı fəqərədən [məsələdən] Müttəfiqlərin məqsədi odur ki, Şərqi Prussiya əhalisinə ərzaq daşımağa müsaidə verilsin. Müttəfiqlərin Rusiyada yeganə məqsədləri almanlarla mübarizə etməkdir. İndi Rusiyada Müttəfiq qoşunların miqdarını artırmaq istəməyirlər. Amma bununla bərabər Rusiyada o yerlər ki Müttəfiqlər tərəfindən tutulmuşdur, ora əhalisi qarşısında Müttəfiqlərin müəyyən bir borcları vardır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Paris - Havas ajansı xəbər verir ki, yanvarın 12-də Versalda Müttəfiq dövlətlər vəzirlərinin [nazirlərinin] mühüm şuraları vaqə olmuşdur. Məclisdə 50 nəfər nümayəndələr öz katibləri ilə hazır imişlər. Fransız Hökumətinin binagüzarlığı [təşəbbüsü] ilə rəsmi olaraq Cəmiyyə-

ti-əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] məsələsi müzakirə edilməmişdir. Klemanso Leon Burjuaya məlum etmişdir ki, Millətlər İttifaqı planı tərtibi üçün bir hazırlıq komitəsi təsis etmək fikrindədir və o komitədə Fransa tərəfindən Leon Burjua nümayəndə olacaqdır. Məlum olduğu üzrə, Fransa siyasiyyunundan [siyasətçilərindən] Pişon bolşeviklərlə danışığa girişməməyi təklif etmişdi. Pişon əlavə etmişdir ki, bolşeviklər bir hökumət olmayıb, biləks [əksinə] hərc-mərcliyin bəsləridir. Pişonun bu təklifindən ən sol qəzetlərdən başqa digər Fransa qəzetləri məmnundurlar. Qəzetlər deyirlər ki, bolşeviklər Müttəfiqlərin, ələlümüm [ümumiyyətlə] hökumətlərin düşmənidirlər. Nəhayət Pişon demiş ki, rus əhalisinə silah və ləvazim-hərbiyyə [hərbi ləvazimat] buraxmaq lazımdır. Təbii, Rusiya əhalisi bolşeviklərlə mübarizə etməlidirlər.

QƏZETƏLƏRDƏN

Müxtəlif xəbərlər

* Feodosiya – “Yujniye vedomosti” qəzetəsi xəbər verir: Enno “Sentrosoyuz”un nümayəndəsi ilə söhbət edərkən demişdir: İngilis komandanlığı öz agentliyi vasitəsilə İrandan 1 milyard 200 milyon manat Rusiya pulunu manatı yeddi qəpikdən almışdır. Bu məbləğin nəf’ini [qazancını] ingilis komandanlığı eyni qiymətlə Könüllü orduya vermişdir.

* Moskvada olan Çin əməlləri [fəhlələri] tərəfindən Çin səfərxanası imarəti işğal edilmişdir.

* Admiral Kolçak hökumətinin Xariciyyə nazirliyi sabiq Rusiya Xariciyyə na-

ziri Sazonova vagüzar edilmişdir [tapşırılmışdır]. Məlum olduğu üzrə Kolçak hökumətinə Yaponiya müavinət [kömək] edir.

* Buenos-Ayresdən xəbər verilir ki, general Dellepiani hərbi diktatorluğa təyin edilmişdir. Buna da tətillik etmiş əməllərin polisi işğal etmək istəmələri səbəb olmuşdur. Şəhərin hər bir hissəsində polis əməllər arasında qanlı müsadimələr [toqquşmalar] vaqə olur. Bütün Arqentinaya tətillik sirayət etmişdir. Məllahlar [matroslar] şəhərdə qaraqol xidmətinə ifa edirlər. Hökumətə müavinət məqsədilə 10 min nəfərdən ibarət “Beli qvardiya” [“Ağ qvardiya”] dəstəsi təşkil edilmişdir.

* Nyu-York - Əməllərin tətilli ancaq şəhərdə vaqə olmuşdur. Kömürə böyük ehtiyac vardır və ehtiyat edilir ki, bu kömür qıtlığından beynəlmiləl müxabirə [nəqliyyat] kəsilsin. Şəhərin ərzaq məsələsi son dərəcə fəna bir haldadır. Hökumət çalışır ki, şəhərdə tətilli dayandırsın. Ona görə də əməllərin tətillini və onların ehtiyacını rəf etmək [aradan qaldırmaq] istəyir.

Moskvada nələr olur?

Bu günlərdə Moskvadan Tiflisə varid olmuş [gəlmiş] bir nəfər Moskvada qayət maraqlı şeylər vüqu bulduğunu zikr edir. Moskvaya gələnlər Moskvanı tanımazlar. Hətta zahirən də Moskva əvvəlkisinə bənzəməyir. Bütün mağaza, dükan və sair fabrika, zavodlar, xırda dükanlar belə ümumiləşdirilmişdir. Aylarla şəhər qaralıq içində qalır. Bu axır günlərdə şura mağazaları açılmağa başlamışdır. Şəhərin ziyalı taqımı [qrupu; təbəqəsi] yox kimidir. Professorlar əlində kisə, kartof almaq üçün növbəyə dururlar. Nəhayət şəhər

küçələri qaydaya salınmışdır. Şəhər küçələrində balıq və xırda mallar, çayçılar yoxdur. Tverski küçəyə arabaları buraxmayırlar. Qətl-qarət əksilmişdir. Bolşeviklər[in] ümumən pulları məhv etmək la-yihəsi qəbul edilmişdir. Bəzi yerlərdə bolşeviklər məmurlarına pul əvəzə cürbəcür ərzaq, manufaktura, ayaqqabı və sair kartoçkalar verirlər. Aclıq artır, ölünün həddi-hesabı yoxdur. Uşaqlar çox tələf olurlar. Kiyev qəzetələri deyirlər ki, Moskvada meyitləri tabutda deyil, kisədə dəfn edirlər. Bu doğrudur, nə taxta və nə tabut tapılmayı. Fövqəladə Komitənin üzvləri hamı şura müəssisələrində işləyirlər. Moskvada öylə bir həmfəkarlar ittifaqı yoxdur ki, bolşeviklərin gizli agentləri olmasın. Ona görə də hər bir əmələ ehtiyatla davranır. Bolşevik müəssisələrində at oğurluğu və rüşvətxorluğun hədd-hesabı yoxdur. Bir gün olmayır ki, bir-iki komissar və başqa bolşevik məmurları atılmaqla edam edilməsinlər. Amma bununla bərabər xəyanətin önünü ala bilməyirlər.

Ukrayna ilə Şura Hökuməti

Kiyevdən xəbər verirlər ki, Ukrayna Hökumətinin sifarişinə görə, Mazurenko xətti-müstəqimlə [birbaşa xətlə] Şura Hökumətinin Xariciyyə İşləri komissarı Çiçerin ilə danışıb, Şura Hökumətinin Ukrayna ilə hal-hazırda müharibə edib-etməməsini soruşmuşdur. Şura Hökuməti cavab vermişdir ki: *“Ukrayna torpağında heç bir Şura əsgəri yoxdur. Ukraynada Ukrayna Hökuməti əsgərləri ilə Pyatakovski əsgərləri arasında müharibələr qaçır olur. Ukrayna ilə Rusiya Şura Höku-*

məti arasında heç bir müharibə hərəkəti yoxdur. Ukrayna Hökuməti yadından çıxarmamalıdır ki, Şura Hökuməti heç vaxt Ukrayna istiqlalına əl uzatmaz. Hətta bahar fəslində təzə təşkil olunan Ukrayna Xalq Cümhuriyyətini teleqrafla biz təbrik etmişdik. Sülh müzakirəsinə gəldikdə, bunu deyə bilərik ki, Ukrayna ilə sülh müzakirəsi başlamaqdan ötrü biz kamali-məmnuniyyətlə Ukrayna tərəfindən gələcək nümayəndəni Moskvada qəbul edəriz. Ukrayna nümayəndələrinin bilamümaniat [maneəsiz] Moskvaya gəlmələri üçün binagüzarlıq ediləcəkdir [sərəncam veriləcəkdir].”

Şura Hökumətindən böylə bir cavab alınması münasibətilə yanvarın 7-də Ukrayna Hökumətinin iclası olmuşdur. Bu iclasda Ukrayna Xariciyyə naziri Çexovski Şura Hökuməti ilə olan müzakirə nəticələri haqqında müfəssəl məruzədə bulunmuşdur. İclas tezliklə Moskvaya sülh heyəti göndərilməsini təkid etmişdir.

* Novoçerkasskdan teleqraf edirlər ki, Kırımdan alınan məlumata görə bir çox ruslar Fransaya getməkdən ötrü Fransa pasport bürosuna müraciət etməkdədirlər. İngiltərəyə getmək qadağan edilmişdir.

* Feodosiyadan xəbər verirlər ki, Sazonov və Ryabuşinski İstanbula azim olmuşlar [yola düşmüşlər].

* Odessaya kömür aparan gəmilər Mariupoldan keçmişlərdir. Gəmilərin Odessadan hərəkət etməyə başlayacaqları gözlənilir.

* Bolşeviklər Avropada və Amerikada xüsusi acentlik təsis etmək istəyirlər və

böyləliklə fəvqəlzikr [yuxarıda deyilən] yerlərdə Şura Hökuməti nəf'inə [lehinə] təbliğatda bulunacaqlarmış.

* Bolşeviklər Petroqraddın bu günlərdə düşəcəyinə heç bir əhəmiyyət verməyirlər.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində

* Baş Fabriçni inspektor [Baş Fabrik müfəttişi] Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] məlum etmişdir ki, Kəsbkarlar İttifaqı [Həmkarlar İttifaqı] tərəfindən Nəzarət cənbindəki [nəzdindəki] xüsusi müşavirəyə Roxlin, Əbilov, Usnitsev, Frolov intixab edilmişlər [seçilmişlər]. Onlara namizəd Eysiroviç intixab edilmişdir. Beşinci yer su nəqliyyatı xidmətçiləri nümayəndəsi üçün verilmişdir.

* Baş Fabriçni inspektor Məsai Nəzarətinə bir kağız göndərüb məlum etmişdir ki, Nəzarət təşkil edildikdən sonra Müfəttişliyə bir çox fəhlələr müraciət etməkdədirlər. Müfəttişlik isə lazımı qədər xidmətçilərə malik olmadığından bir çox məsələlərə baxa bilməyir. Binaənileyh [ona görə], inspektor rica etmişdir ki, 1919-cu sənə üçün 2 nəfər müavini-müfəttiş, bir nəfər mühəndis Şibayev Müfəttişliyə təyin edilsinlər.

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətində

Teatro və başqa ictimai yerlərdən xüsusi vergi almaq haqqındakı qanun layihəsi Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Müdafiə Nazirliyi] tərəfindən Rəisivükəlaya [Baş nazirə] təqdim edilmişdir.

FELYETON NƏŞRİYYATIMIZIN ƏSBABİ-TƏRƏQQİ VƏ TƏDƏNNİSİ [İNKİŞAF VƏ GERİ QALMA SƏBƏBLƏRİ]

- 2 -

Ülumi-ədəbiyyə üləmasından [ədəbiyyat alimlərindən] Üsamə bin Məqəl deyir ki: *“Xüləfayi-Abbasiyyənin [Abbasi xəlifələrinin] birincisi Abdullah Səffah xütbələr və risalələrə fəvqəladə rəğbət etdiyindən, ərbabını himayə altına alır, onlara çoxlu mükafat və ehşanlar verirdi. Bu səbəblə onun təvəccöhünü qazanmaq üçün min risalə və min xütbə hiyf eyləyib arzuma nail oldum. Müşarünileyhdən [adı çəkilən şəxsdən] sonra hicrətin 136-sında məqami-xilafətə gələn Mənsur müsəmiratə [söhbətlərə], əxbar və əyyami-ərəbə [ərəblər və onların keçmişləri haqqında xəbərlərə] əhəmiyyət verirdi və bu elmlərin ərbabını məzhəri-iltifat və mükafat [mərhəmət və mükafatına nail] edirdi. Bu xəlifənin də hüsn-təvəccöhünə nail olmaq üçün müsəmirat və əxbar dan hiyf etməmiş bir şey buraxmadım. Hicrətin 169-unda Musa əl-Hadiyə gəlincə, bu xəlifə şeiri sevərdi, çox şeir bilənlərə meyl edərdi. Bunun dəxi təvəccöhünü qazanmaq üçün nə qədər nadir bir beyt, faxir [gözəl, qiymətli] bir şeir, dildəndilə düşmüş bir qəzəl var idisə, həpsini hafizəmə topladım. Bir insan ülumi-ədəbiyyədə yədi-tulani [ətraflı bilik] sahibi olmaq üçün hökmdarın o elmlərə meyl və ərbabını məzhəri-himayə və mükafat eyləmələri [o elmə malik olanları himayə etməsi və mükafatlandırması] qədər də bir amili-müşəvviq [həvəsəndirici amil] yoxdur.”**

* Həmədaninin “Kitabül-buldan”, C. 1.

Təbii, bir məmləkətin hökmdarı və yarıcali-hökuməti [hökumət adamları] tərəfindən maddi və mənəvi müsaidə verilməzsə, o məmləkətdə tərəqqiyyəti-elmiyyədən [elmi inkişafdan] bir əsər görülməz. Hökmən hökmdar cahil, qanıçən deyil, elm və maarif sahibi olmalıdır ki, zamanında ülum [elmlər] və maarif feyz, etila bulsun [çoxalsın, tərəqqi etsin]. Buna görə islamiyyətdə xüləfa və üməranın [xəlifələrin və əmirlərin] ümuri-şər'iyyə və siyasiyyəyə [şəriətə, qanunlara aid işlərə və siyasət işlərinə] kamalınca vaqif olmaları xilafət şərtlərindəndir.

Əvət, yuxarıdan bəri sərd edə gəldiyimiz [meydana qoyduğumuz] mətbuat və nəşriyyətimizin tədennisinə [geri qalmasına] olan səbəblərdən hökumətin müsaidəsizliyi və ufaq-təfək nəşriyyətimizin dəxi başında əhli olmadıqlarını göstərdik. Hər kəs diqqət və etina nəzəri ilə baxarsa, dop-doğru görər.

Bunlardan əlavə, nəşriyyətimizin tədennisi səbəblərindən biri də ehtiyac məcburiyyətidir ki, bunu da biz qətiyyəən hiss etməmişiz, anlamamışız və anlamaq istəməmişiz. Zira təbabət, sənəət, ticarət, siyasət, ülum və maarif, tarix, ədəbiyyat və sair xüsusata aid kitablara ehtiyacımız olduqda, əcnəbi əsərlərinə müraciət etməklə ehtiyacımızı dəf edəriz. Daha o kitablara kəndi lisanımızda yox isə, tərçümə etdirmək təşəbbüsündə bulunmarız, əcnəbi lisanında yazılmış və yaldızlı [bəzəkli; qızıl yaxud gümüş suyu ilə bəzədilmiş] cildlər içinə qoyulmuş kitablara alıb kamali-iftixarla taxçalarımıza düzəriz. Halbuki balada zikri keçən [yuxarıda deyilən] elmlərdə islam üləma və hükəmasının xariqüladə tətəbbüat və icadati

[araşdırma və kəşfləri] olmuşdur ki, əcnəbi lisanlarında qətiyyəən cəm və tədvin edil-məmişdir [toplanmamış, bir yerə yığılmamışdır]. Hələ tarixcə qüruni-vüsta [orta əsrlər] mədəniyyətini ehdas edib [yaradıb], avropalılara deyil, bütün cahana heyrət verən “mədəniyyəti-islamiyyə” dən belə sərf-nəzər etmişlər. Ümumi tarixlərdə də qüruni-vüsta mədəniyyətini qeyd etməmişlərdir. Konde, Lope de Veqa, Vilyeqas, Servanteslər kimi islam tarixindən bəzi parça yazanlar, Corci Zeydan kimi müfəssəl yazan olmuşsa da pək nadirdir. Lakin bunların da təhriroti [yazıları] başqa bir nöqtəyi-nəzərlə qələmə alınmışdır ki, baxıldıqda həpsindən əcnəbilik qoxusu duyulur. Onları mütailə edən hər bir islam kəndi örf və adati [adətləri], ənənəti [ənənələri], tarix, lisan və fütuhati [nailiyyətləri] haqqında yazılan istehzaları apaşkara oxuyur, bu sayədə get-gedə əcnəbilik ehtirasat və e'tisafatına qapılır [əcnəbilik ehtiraslarına qapılaraq öz yolundan çıxır], kəndi dili ilə kəndi lisanı, kəndi tarixini xorlamağa başlayır. Bu isə millətin milliyyətini bərpad, dəyanətini qeyb; örf, adət və asarını [əsərlərini, nişanələrini] məhv edəcəkdir qüvvələrin ən qüvvətlişidir. Biz dəxi böylə bir qüvvə saiqəsi ilə [belə bir qüvvə tərəfindən] əzildiyimizdəndir ki, hər ayağa qalxanın paymalı olub gediriz [ayaqları altında tapdalanırıq].

Böylə mənəvi ehtiyac yalnız türk-islam üçün vüqu bulmamışdır. Dünya üzərində yaşayan millətlərin həpsi ehtiyac şiddətinə mübtəla olmuş, fəqət çarəsinə girişilmiş, dəf'inə çalışılmışdır. Assurilər, babililər, finikiyalılar, misirlilər, hindlilər, əski iranlılar, əski yunanlılar ciddiyyəti-

tammə ilə [tam ciddiyyətlə] mənəvi ehtiyacatın dəf'i [mənəvi ehtiyacların aradan qaldırılması] çarələrinə girişmişlər, ədəbiyyatca mümtaz bir mövqə ehrazına da kəsbi-ləyaqət etmişlərdir [seçkin bir mövqə əldə etməyə layiq olmuşlar]. Yunanlılar dəxi ibtidada [başlangıçda] elmsiz, maarifsiz və biliksiz bir millət olmuşlar. Fəqət rüəsa və ümərələri [başçıları və əmirləri] babalarının qəhrəmanlarına, qəhrəmanlığa, ilaha və məbudata [məbudalara, ilahlara] mütəəlliq [aid] hekayət və mənəqibi [hekayələr və qəhrəmanlıq dastanları] eşitməyi sevdiklərindən, qərihə və zakəvətli-ləri [istedadlıları və ağıllıları] o kimi müəssir [təsirli] hekayələri nəzm və tədvin etməyə [nəzmə çəkməyə və nizama salmağa] təşviq etmişlər. Nəticədə əsərləri dəfəatla təb' [çap] və nəşr, ümumun təqdirinə məzhər [nail] olan Omeros (Homer) kimi layəmut [ölməz] əsər sahibi, şair və səyah Simonides, Pindar kimi şeir, musiqi şüərası; “əbül-müvərrixin” [tarixçilərin atası] ünvanı ilə məşhur olan Herodot, Tusedid [Fukidid], Ksenofon kimi müvərrixlər; Demosten [Demosfen], Eşen [Esxin] və Hiperid kimi məşhur xətiblər [natiqlər], Solon kimi qəvanini-nizamat vəz'i [islahat qanunları qoyan] və lisan qəvaidi [dil qaydaları] ilə iştiğal edən [məşğul olan] bir çox “yunan məşahiri” [məşhurları] yetiştirmişlərdir ki, hər birinin millətlərinə etdiyi xidəmatı və sənətlərindəki məharət və zatlarındakı zəkaları müvərrixlər kamali-təqdir ilə yazırlar.

Atinalılar [afinalılar] dəxi ülum və fünuna ərzi-ehhtiyac etmişlər. Çarə yollarını aramaqda da fəvqəladə ciddü cəhd etmişlərdir. Lakin bunların mənəvi ehtiyacat dəf'i haqqındakı təşəbbüsələrinin yu-

nanlılar tərəfindən edilən təşəbbüsatla fərqi çox-çoxdur. Zira yunanlılar milləti-hakimə sifətlə sərbəst olaraq kəndi ülum və ədəbiyyatlarının çoxalmasına böyük müsaidə, təhrik və təşviq sayəsində filosoflar, həkimlər, alimlər, ədiblərin yetişdirilməsinə çalışmışlardır. Atinalılar isə qəbləl-milad [miladdan əvvəl] 431-404-ə qədər imtidad edən [uzanan] Mora müharibəsində məğlub və məhkum olaraq lakedemonilərin hövzeyi-təhəkkümünə [təhəkküm dairəsinə], izzü iqbal [hörmət-izzət; uğur] mövqeyindən zillət və məhkumiyətin dərin uçurumuna düşüncə düşar olduqları ibrət sövqü ilə mövcudatın əsbab və həqayiqini [varlıqların səbəblərini və həqiqətlərini] tədqiqə meyl edərək 28 sənəlik müharibə nəticəsində hakimiyyətlərinin məhv edilməsi səbəblərini aramaqla, millətlərini əsarət zillətindən xilas etməyə girişmişlər və çarələrinə ülum və ədəbiyyatlarının təzayüdündə [inkişaf etdirilməsində] bulduqlarından sarsılmaz bir əzmlə məqsədləri uğrunda fəaliyyət göstərərək, yenidən daha bir “intibah dövrü” açmağa müvəffəq olmuşlardır.

Ə. Müznib

BİZ VƏ İSTİQLALIYYƏT

Cahan müharibəsinin ibtidasından [başlangıçından] bu ana qədər Cənubi Qafqazda ermənilərin Qafqaz türkləri haqqında etdikləri vəhşət və zülmələrin nə dərəcədə olduğu mətbuatla mütəvəgğil olanların [mətbuatdan xəbərdar olanların] məlumlarıdır.

İyirminci əsrə yaxışmayan bu mənfur vəhşətlərin də ən dəhşətli qəhrəman Türk Ordusu[nun] Qafqazdan siyasət iqtizası [tələbi] olaraq vətənlərinə övdətlərini mütəaqib [vətənlərinə qayıdıqdan sonra] vəhşi, qəddar, qaniçici hürriyət düşməni olan quldur Andranik həmfikirliləri ilə birlikdə İrəvan və Qarabağda türk-islam qanını tökməyə, kənd-kəsəklərini yandırır-yaxmağa, mallarını talan və qarət etməyə başladılar.

Ta əvvəllərdən bütün tənə, canı xəbəsdə [xəbislikdən, alçaqlıqdan] ibarət olan və Qars, Ərdahan, Ərzurum, Van və Trabzon hadisəti-əliməsi [kədərli hadisələri] kimi cinayətlər vücuda gətirib də, saf qəlbli yevropalıların qapılarını “dəqqül-bab” edərək [qapılarını döyərək] kəndilərini məzlum, sahibsiz, biçiz [yoxsul], himayəsiz və türklərin zümləri altında inləyirmiş kimi göstərməyə adətərdə olan daşnaklar, az bir vaxt zərfində Azərbaycan təbəəsi olan türkləri qətlü qarətlə kifayət etməyərək “Qarabağ müsəlmanları ermənilərə cəbr və zülm edir, erməniləri qırır” kimi şikayətlərlə Müttəfiqlər komandanı Tomson cənablarına müraciətdə bulunaraq, şeytənət [fitnəkarlıq] və hiyləkarlıqdan ibarət olan siyasətləri ilə Cümhuriyyətimizə zərbə endirmək və istiqlalıyyətimizə mane olmaq istəyirlər. Tomson cənablarını inandırmaq üçün Salman bəy Əlibəyov kimi din və millət xaini olan müsəlmanları da işə qatırdır.

Hər nə qədər Şamaxı, İrəvan, Qarabağ türkləri qətlə edilib yurdları xak ilə yeksan [yerlə yeksan, yerlə bir] edilsə də, əvvəlləri daşnaklar ağzından eşitməklə mühakimə edən mədəni avropalı-

lar, bu gün türklərin ermənilərə deyil, biləks [əksinə] ermənilərin Qafqaz türklərinə etdikləri vəhşətləri qulaqları ilə eşitdilər, gözləri ilə gördülər. Bu qədər xariqülədə kəşfiyyat və ixtiraatda bulunan [kəşflər və ixtiralar edən] avropalıların ermənilərin bu hiylələrini, bu xənnaslıqlarını [iblisliklərini] çoxdan kəşf etmələrinə imanımız bərkəməldir [tamamilə inanırıq].

Qafqaz türklərinin daima sülh və müsalimət [əmin-amanlıq] üzrə yaşamaq istədiklərini Müttəfiqlər komandanı fəriq [general] Tomson cənabları Bakıya varid olar-olmaz anlamış və bilmiş olduğuna və bunların bu günə taqəti-bəşəriyyətdən üstün təhəmmülkar olmalarını [bu dərəcədə, insanın taqəti çatandan artıq dözümlü olmalarını], komandası olduğu Müttəfiqlərə ərz və ixtar edəcəyinə [bildirəcəyinə, məlumat verəcəyinə] əmin idik. İştə bu günlərdə paytaxtımıza təşrif gətirən Müttəfiqlərin Şərq ordusu komandanı və Böyük Britaniya kralının xas vəkili general Miln Rəisi-vükəla [Baş nazir] Fətəli xan həzrətlərlə olan mülaqatlarında [söhbətlərində] verdiyi vədləri sözüümüzü təyid [təsdiq] edir.

Miln cənabları[nın] Cümhuriyyətimizi hər bir xarici təərrüzdən [hücumdan] mühafizə edəcəkləri və daxili işlərimizə əsla müdaxilə etməyəcəkləri kimi verdiyi vədləri yalnız kəndi sözü olmayıb, vəkili olduğu İngiltərə Hökumətinin vədləri olduğuna da əminiz.

Onu demək istəyirik ki, Müttəfiqlər komandanlarına azərbaycanlıları pis göstərməklə Azərbaycanın kökünə balta vurmaq, istiqlalıyyətimizə mane olmaq istəyən düşmənlərimiz bihəmdülillah [Allah şükür olsun ki] müvəffəq olamıdılar.

lar və olamayacaqlar da. Yəni Azərbaycan istiqlalıyyətinin təsdiq ediləcəyinə ümidimiz yövmən-fə-yövmən [gündən günə] ziyadələşir, qüvvətlənir. Fəqət bununla belə, ümid etdiyimiz istiqlalıyyət və hakimiyyətimizi əbədi möhkəm saxlamaq üçün bütün mənası ilə əsrə hazırlaşmalıyıq. Gənc Azərbaycan Cümhuriyyətini təşkil edən hər bir fərd öhdəsinə düşən vəzifəni bilməli və o vəzifəni kamalınca ifa etməlidir. Ümumiyyətlə biz islamlarda hər bir şeyi hökumətdən gözləmək, hər bir nəvaqisatı [nöqsanları] hökumətdən görmək kimi qayət fəna [pis, mənfə] bir hal vardır. Azərbaycanı təşkil edən islamlar bu fəna adəti tərək etməzlərsə, istiqlalıyyətimiz təsdiq edilsə belə qayəməzə vasil olamayacağımıza şübhə yoxdur.

Rus çarlığına bağlı olduğumuz o mənhus vaxtlar olmayıb, “hökumət – biz, biz – hökumət” olduğumuzu bir kərə düşünməliyiz. Doğrudur, hökumətdən gözlədiyimiz, ümid etdiyimiz işlər çox-çoxdur. Əhalinin öhdəsinə düşən vəzifələr isə bundan daha çoxdur. Məsələn “dəmiryollar şirkəti”, “nəşriyyat şirkəti”, “mədənlər şirkəti”, “ticarət şirkətləri”, “ziraət şirkəti” və başqa şirkətlər əmələ gətirmək ancaq əhalinin, bilxassə sərvətli-lilərimizin borcudur.

İfayi-vəzaif [vəzifələri yerinə yetirmək] haqqında yəhudilərin gördükləri işlər, bizim üçün böyük bir dərsi-ibrət olsa gərəkdir. Türklərdən alınıb kəndilərinə veriləcək “ərzi-Fələstin”də [Fələstin torpağında] dəmiryollar inşa etmək üçün Kiyev şəhərindəki yəhudilər başda olmaq üzrə 50 milyonluq bir şirkət təsis etmişlərdir. Bu şirkət eyni zamanda həm Fələstinə,

həm Amerikaya mühəndislər də göndərmişlərdir. Fələstinə yollanan mühəndislər, inşa olunacaq yolların planını çəkəcəklər; Amerikaya gedən mühəndislər isə Fələstində inşa olunacaq dəmiryolları [na] lazım olan bütün alat və ədəvət [alətləri və avadanlıqları] alıb gətirəcəklərdir.

Yəhudilər bu 50 milyonluq şirkətdən əlavə 10 milyonluq “nəşriyyat şirkəti” də təsis edib lazımı yerlərə müraciət etmişlərdir.

Əvət, Fələstində hənzur heç bir hökumət idarələri olmayan və əqəliyyəti [azlığı] təşkil edən, dünyanın hər bir məntəqəsinə yayılmış yəhudilər ərzi-mövudlarına [vəd olunmuş torpaqlarına] toplaşmazdan müəssisələrini hazırlayırlar. Biz isə hökumətimiz var, istiqlalıyyətimizin təsdiq ediləcəyinə ələmi-qəviyyə [güclü əlamətlər] görülməkdə ikən daha tez, daha həvəsli işə şüru etməli [başlamalı] deyilməyiz?!

Bayram Niyazi [Kiçikxanov]

MƏTBUAT

İctimaiyyəni-inbilabiyyəni [Sosialist-inqilabçılar] firqəsi Bakı komitəsi, Parlaman divani-rəyasətinə məktub yazaraq Parlamanı iştirak etmək istədiklərini bildirmişdir. İctimaiyyəni-amiyyənin [sosialdemokratların] da gələcəyi gözlənilməkdədir. Fəqət bunlar Azərbaycan Məclisi-Müəssisəsinə necə gəlirlər və nə yolla işləyəcəklərdir?

Rusca “Azərbaycan”ın bu yollu mütalilərinə cavabən İctimaiyyəni-inqilabiyyəni nəşiri-əfkarı [fikirlərini yayan orqanı]

olan “Znamya truda” deyir ki:

“Biz kərratla [dəfələrlə] qəzetəmiz səhifələrində bəyan etmişik ki, biz ‘İctimaiyyəni-inqilabiyyun’ firqəsi Azərbaycan Hökumətinin Fevral inqilabı fütuhətini [nailiyyətlərini] möhkəmləşdirmək uğrunda ümum tədabirinə müzahirət [bütün tədbirlərinə köməklik] edəcəyiz.”

Ancaq Nikolay vaxtı Qosudarstvenni Duma kürsüsünü özləri üçün müxalifət-girlər tənqidi üçün bir tribuna qərar vermiş olduqlarını təzkarla [yada salaraq]:

“Nə üçün indi Azərbaycan Məclisi-Məbusanında da tənəsübi-qüvaya [güclər nisbətində] görə Parlaman kürsüsünü də öz firqəmizin ideyasını Azərbaycan və ümum Zaqqafqaziya demokratiyasına təbliğ üçün istifadə etməyəlim” deyər parlamanda necə çalışacaqlarını daha aydınlaşdırmaq qəsdilə göstərir ki:

“Biz müsəlman sosialistləri ilə bir yerdə zəhmətkeş türk millətinin mənafeyi və onu Rusiya demokratiyası ilə mərbut qılmaq [bağlamaq] uğrunda mübarizə edəcəyiz. Zira etiqadımızca müttəhid [birləşmiş] demokratiya cəbhəsidir ki, hər iki demokratiyanı gərək rusların böyüklük məqsədlərindən və gərəkə Azərbaycan Krasnovlarınin böyüklük xülyasından müdafiə edir.”

“Hümmət” komitəsi əzasından [üzvlərindən] birisi öz firqəsindən hangi cərəyana mülhəq olacaqlarını [birləşəcəklərini] sorub “bolşeviklərə” cavabı aldıqda demişdir:

“Yox, mən sizdən daha leviyə [daha sola]!”

Baş üstə “Znamya” rəfiqimiz!

Ancaq sizin “Znamya”nın həqiqətən “truda” olmasını [“bayrağın” həqiqətən

“əmək bayrağı” olmasını] biz çoxdan gözləyirik.

Eyni məsələ haqqında “İskra” qəzetəsi öz fikir və xətti-hərəkətini böylə bəyan edir:

“Bəli, doğru deyir ki, biz sizin Rusiyadan ayrılmağa haqqınız olduğunu qəbul və etiraf etməyirik. Zira:

1 - Rusiya inqilabı təyini-müqəddərat [öz müqəddəratını təyin etmə] haqqı prinsipini elan etmişdir, nəinki düşmən süngüsü köməyi ilə ayrılmaq.

2 - Təyini-müqəddərat haqqı sözünü sizin kimi təbir etsək [yozsaq] belə, hər halda göstərməliyiz ki, Azərbaycan böyüklərindən bir dəstə Azərbaycan xalqının özünün də təyini-müqəddərat haqqını qəsb etmişdir və bunların həpsinə baxmayaraq, müəyyən şərait üzərinə Parlamanə daxil olmaq istəyirsək, ancaq bu məqsədlə oluruz ki, orada ‘Hümmət’, Sosialistlər İttifaqı və İctimaiyyəni-inbilabiyyun ilə birlikdə müstəqil Azərbaycan adlı süni bir təşkilat daxilində Nuri paşanın köməyi ilə hökuməti öz əlinə almış olan Gəncə mülkədar və Bakı sərvətdarları müqabilinə mübarizə edək.”

Əvət “İskra”lı yoldaşlar, fəsaht və bələğətinizi [səlis və gözəl danışmaq qabiliyyətinizi] göstərmək üçün yeni bir kürsü də qazanırsınız. Sevənə bilərsiniz. Amma “Hümmət” və Sosialistlər İttifaqı ilə birlikdə mübarizə edə bilmək üçün Azərbaycan istiqlalı məsələsində onların nöqtəyi-nəzərini qəbul etmək lazım gələcəkdir. Kəndli və fəhlə məsələsində isə Parlamanın rəyi və mülahizəsi aydındır. Sizin çığır-bağırınıza ehtiyac yoxdur.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsində

* Dün Bələdiyyə rəisi bütün Bələdiyyə İdarəsi şöbələrinə birər kağız göndərrib məlum etmişdir ki, dəfələrlə edilən binagüzarlığa [sərəncama] baxmayaraq əski qayda üzrə xidmətçilər vaxtılı-vaxtında xidmətə gəlməyib, vaxtında işdən çıxmayırlar. Axırıncı dəfə olaraq Bələdiyyə rəisi məlum etmişdir ki, bir də gec [gələnlə] və yaxud vaxtıdan əvvəl işdən çıxıb gedəcək xidmətçilər xidmətdən əzl [kənar] ediləcəklər.

* Daxiliyyə naziri Bələdiyyə İdarəsinə və Bakı qubernatoruna bir kağız göndərrib, məlum etmişdir ki, Bələdiyyə İdarəsinin şəhər və kəndlərdə ziraət və fəllahət [əkinçilik və kənd təsərrüfatı sənayesi] siyahı işlərini qət etmək [kəsmək] fikri ilə şərikdir. Bu vaxtadək əldə edilən məlumat arxivə göndərilmişdir.

* Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti [Sosial Müdafiə Nazirliyi] Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən xahiş etmişdir ki, Bakı Bələdiyyəsi İdarəsi cənbindəki [nəzdindəki] sabiq saldat ailələrinə müavinət edən şöbənin işlərini təsviyə [ləğv] etmək üçün işbu suallara cavab verilsin:

1) 1918-ci sənənin 1 avqustunadək nə qədər məbləğ qalmışdır?

2) Hər xəzinədar nə qədər işbu işdən ötrü pul almışdır?

Bakı şamaxılılarına

Bakıda sakin olan [yaşayan] cəmi Şamaxı qaçqınlarına elan olunur ki, bu çağa kimi onlara Ümuri-Xeyriyyədən [Sosial Müdafiə Nazirliyindən] müavinət olunurdu. Bundan sonra isə bu müavinət “Şa-

maxı Həmtorpaqlılar Cəmiyyəti” vəsatəti [vasitəçiliyi] ilə olasıdır. Bundan dolayı ianəyə ehtiyacı olanlar gərək fevralın 3-dən düşənbə [bazar ertəsi] günündən etibarən hər gün saat 12-dən 3-ə qədər Bələdiyyə imarətinin 3-cü mərtəbəsində Həbib bəy Mahmudbəyov cənabları dəftərxanasına müraciət etsin və məzkur [adı çəkilən] cəmiyyətdən kitabçası olsun. Bu kitabçasız heç kimə kömək olunmayacaqdır. Qabaqda verilən ərizələr də bisərəncam [etibarsız] qalasıdır.

Şamaxı [Həm]torpaqlılar Cəmiyyəti

Müsəlman Mühərrirləri İttifaqında

Çaharşənbə [çərşənbə] günü fevralın 5-də axşam saat 6-da Hacı İbrahim Qasımsızadənin evində (Verxni-Təzəpər küçəsində nömrə 38) Bakıda olan Müsəlman Mühərrirləri [Jurnalistləri] İttifaqı idarəsinin növbəti iclası olacaqdır. İdarə üzvlərinin gəlməsi rica olunur.

Mütəəllimlər

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü şubat [fevral] ayının 4-də saat 6-da Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin [Tələbələrinin] Mərkəzi Komitə və fondunun təcili iclası vəqə olacağından bütün üzv, namizəd və müfəttiş əfəndilərin təşrif gətirmələri rica olunur.

Məsələ: Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti tərəfindən Qafqaziya müsəlman mütəəllimlərinin mənfəəti üçün şubatin 15-də “Mikado” teatrosunda mövqeyitamaşaya qoyulacaq müsəmirə [konsert] barəsində olacaqdır.

Ünvan: Persidski caddədə Əli Yusifin 121 nömrəli evinin 2-ci mərtəbəsində.

Sənət kursları haqqında

Bakıda açılacaq sənət kursları haqqında müxbirimiz kurslar heyəti-mütəşəbbisəsi əzasından [təşəbbüs heyəti üzvlərindən] mühəndis Əliheydər Babazadə cənabları ilə müsahibədə bulunmuşdur. Əliheydər Babazadə cənabları güşadı [açılması] ehtimal edilən kurslar haqqında demişdir ki, əvvəlcə bu kurslar müsəlman fəhlələrinə məxsus olaraq açılmağı xəyalında idik. Fəqət sonra Maarif naziri həzrətlərinin tövsiyəsinə görə sabiqdəki kimi cümləyə [hər kəsə] məxsus edərək rus lisanı bilməyən müsəlmanlar üçün türk dilində mühazirə oxumaq qətd edildi [qərara alındı].

Böylə kursların əhəmiyyətinə gəldikdə, Əliheydər cənabları Avropada böyük rollar oynadığını qeydlə, xüsusən bizdən ötrü ən lüzumlu bir məktəb olacaqdır, zira fəhlələr, zavodlarda çalışanlar təcrübə ilə öyrəndiklərini bir də elmlə təkmil edəcəklər. Bunun isə böyük əhəmiyyəti havi olacağı [əhəmiyyət daşıyacağı] məlumdur.

Müşarünileyh [adı çəkilmə] mühəndis cənablarının dediyinə görə, müsəlman fəhlələri bu işə layiqincə baxarlarsa, Bakı Sənaye Politeknik məktəbi kurslardan ötrü alınacaqdır. Oradakı laboratoriyalar və emalatxanalardan istifadə etmək mümkün olacaqdır. Əlavə, mümkün olarsa – bu iş fəqət sameindən [dinləyicilərdən] asılı olacaq – kursları daimi edərək dövletə bir məktəb halına gətirmək asan olacaqdır.

Müsahibənin axırında Əliheydər cənabları demişdir ki: “Müsəlmanların hümməti, yenə hümməti lazımdır. Onlardan heç şey istənilməyir, fəqət gəlib

qulaq assınlar, istifadə etsinlər. Bu işə müsəlman mühəndisləri cəlb ediləcəkdirlər. Lazım gələrsə, ən yaxşı qüvvələrimizi də buraya çağıracağız.”

Çənbərəkənd məhəlləsinin fəryadı

Biz Çənbərəkənd camaatı yüz ildən ziyadədir şəhərin qərb tərəfində yaşayırıq. Sənətimiz əkinçilik və fəhləlikdir. Bir nəfər də olsun aramızda əğniyə [varlı] və ya oxumuş adamlarımız yoxdur. Cəhəti-fəhləlikdən və əkinçilikdən başqa ayrı bir işə baş aparmamışıq. Buna binaən [buna görə] hamımız fəhlə və əkinçi olmuşuq. Buna kifayətlənib hərə öz ailəsi üçün bir ev bina edib və orada məaş [dolanacaq] edirdik. 1912-ci ildə Bələdiyyə İdarəsinin paveskası [çağırışı] çıxıb, camaata paylanıb ki, əgər paveska alan əşxas [şəxslər] gəlib Bələdiyyə İdarəsində öz əmlakını icarəyə götürməsə, evi başına yixiləcək. Həqiqətdə də böylə oldu.

Çənbərəkənd Kərpicbasan məhəlləsində neçə-neçə evləri fəqir camaatın başına yıxdılar. Dul arvadlar və qoca kişilər Bələdiyyə İdarəsində hər gün ağlayıb fəryad etməyini gözümlə görmüşəm. O cümlədən bir nəfər Çənbərəkəndində Məşhədi Vahab Hacı Nəcəf oğlu [adlı] fəqir kişinin evini başına uçurub, küçədə qoyublar. Altı-yeddi baş ailəsi ilə avara düşdülər və ondan sonra bir nəfər seyid, öz gözümlə gördüm, əmmaməsini götürüb çlen [Bələdiyyə İdarəsi üzvü] cənablarına yalvardı; olmadı. Axır biçarə seyidin də evi başına töküldü. Bir gün camaat tətil edib, beş-altı min kişi və arvad hamımız gəlib Bələdiyyə İdarəsinin içində və qarşısında cəm olub, Bələdiyyə İdarəsinin xidmət edənlərini qovmaq, Bələdiyyə

yəyə daxil olmağa və camaat hamı bir səslə: “Biz Bələdiyyə İdarəsinə istəməyirik” dedilər.

Bir saat keçəndən sonra qalabəyi və Martinov və polis idarəsi, saldat və kazak və pajarnı komandır [yanğınsöndürmə rəisi] adamları, hamısı gəlib Bələdiyyə İdarəsinin imarətinin qarşısında dayandılar. Martinov camaata dedi: “Camaat siz gedin, öz aranızdan neçə nəfər nümayəndə intixab edin [seçin], göndərin, görək siz nə deyirsiniz, biz nə deyirik. Mən də Duma qlasnlərini çağırub iclas edərək.”

1913-cü ildə yanvar və fevral ayında bir iclas olub, camaatın nümayəndələrini və Duma qlasnlərini yığıb bir şura, məclis tərtib verdilər. Camaat nümayəndələri rus dili başa düşməyib, qanun bilməyib, qlasnlər müsəlman adamlarından az olmaq cəhətinə xarici qlasnləri çox olmağa binaən böylə qətd etdilər [qərara gəldilər] ki, 1903-cü ilədək yanvar ya fevral ayınadək hər kəsin evi varmış, o gəlsin arent doqovoru [icarə müqaviləsi] bağlasın. Hələ indi köhnə borcu yazarıq qalar doqovorda, təzəni də gərək versin. Daha biz başa düşmədik ki, 1903-cü ildən sonrakı evlər necə olacaq və ya bu köhnə borclar yenə biz fəqir camaatdan alınacaq mı? O qədər bizim ağa qlasnlər və çlen uprava Kulikovski şuranı ta saat 1-dək uzadıb, axır fəqir camaat təngə gəlib, yarımçılıq qoyub, düşdülər yola.

Sonra başımıza nə gəldi daha yaz-[m]ıram və neçə il keçib Bələdiyyə İdarəsi bolşevik əlinə keçdi. Biz öylə fikir eylədik ki, bolşeviklər kasıb camaat xeyrini istəyənlərdir, bəlkə bizim üçün bir iş görərlər. Gördük ki, xeyr, bunlardan bizə imdad olmadı. Axır iş neçə dəfə əldən-

ələ keçib şükürlər olsun ki, Azərbaycan Hökuməti bərqərar oldu. Məclisi-Məbusan açıldı və nümayəndələr hər şəhərdən gəlib fəqir, kasıb cammatın xeyrinə qalacaqdılar.

Bələdiyyə İdarəsi də şükürlər olsun müsəlman oxumuşlarının əllərindədir. Görək bunlar biz fəqir camaat üçün bir binagüzarlıq edəcəklərimi və ya yenə əkin yerimizi Bələdiyyədən icarə edib, sonra ziraət etməyə ixtiyarımız olacaq və ya yüz ildən qalan evlərimizi yenə əlimizdən alacaqlar? Şimdi biz Çənbərəkənd kasıb camaatı və fəqirəyi-kasibəsi Məclisi-Məbusanımızın istimdadını və hökumətimizin binagüzarlığını, firqələrimizin yardımını çar çeşmlə [dörd gözlə] gözləyirik. Nə istəyirik?

1) Qasib (zaxvatçik) [qəsbkar] adını bizdən götürsünlər.

2) Hər kəsin evi özündə olsun, Bələdiyyə İdarəsinin ixtiyarı olmasın ki, fəqir camaatın mülkünü başına uçursun və əlindən alsın və ziraət [əkin] yerləri camaatın ixtiyarında olsun. Bələdiyyə İdarəsi də bəy və xanlar kimi əkin yerlərini yüz desyatınlərlə özünə mal eyləməsin. Qoysun fəqir camaat ziraət etsin, bəlkə aclıqdan xilas olsunlar və camaat da gərək Bələdiyyə İdarəsinə deyək naloq, zibil pulu və hər nə xərc olmuş olsa, camaat gərək Bələdiyyə İdarəsinə kömək etsin.

Hər halda millət atalarından istirham [xahiş] edirəm. Qələmlə və ya dil ilə biz fəqir camaata yardım edəsiniz. Təvəqqeyi-acizane edirik, laməhalə [heç olmasa] biz kasıb, fəqir camaatın qeydinə qalıb, bizim bu fəryadımızı Məclisi-Məbusanda müzakirəyə qoysunlar, bəlkə biz camaat

və on min evli fəqir, kasıb bu zülmətdən xilas olaq.

Zalım Nikolayın zəmanəsindən qalan cəmi qanunlar və divan [məhkəmə] işləri dəyişibdir. Əcəba Bələdiyyə İdarəsinin işləri yenə təğyir, təbdil olmadı [dəyişmədi]? Yenə həman köhnə Bələdiyyənin işi köhnə qayda üzrə gedir?

Yenə biz kasıb fəhlə camaatı üzümü-zü tutub hökumət ağalarına ərz edirik bizim fəryadımıza imdat edəsiniz. Hər kəs biz fəqir camaatın qeydinə qalsa və fəryadına səs versə, əlbət Xudavəndi-ələm həzrətləri ondan razı olar və millət də xoşbəxt yaşar.

Bir Çanbərakəndli

RUS TİCARƏTİNİN TARİXİ

I

Yeni Azərbaycan dövlətinin gələcək də qəvi [güclü] və möhkəm bir dövlət olmaq amillərindən biri, şəxsiz ki, ticarət olacaqdır.

Bu ticarəti mükəmməl bir surətdə aparmaq üçün sair millətlərin ticarət tarixlərinə dara olmaq [tarixlərini bilmək] lazımdır, ta ki onların səhv və xətalari bizim üçün ibrət olsun. Bir çox cəhətdən rus milləti ilə əlaqədar olduq[u] üçün qabaqca bu millətin ticarəti tarixini öyrənmək bizim üçün fərzdır. Bu öyrənişdən böyük-böyük ibrət dərsləri hasil olar. Ələlxüsus [xüsusilə] mövqeyi-coğrafiyamız [coğrafi mövqeyimiz] öylə düşübdür ki, ən qədim vaxtdan bəri ruslarla həmişə ticarət əlaqəmiz olubdur və şəkk yoxdur ki, bundan daha artıq olacaqdır.

Pəs [elə isə], bu əlaqəni sazlaşdırmaq üçün tarixə müraciət edəlim.

Rus ticarəti tərəqqisinə bir çox təbii və süni səbəblər maneə olmuşdur. Yeri gəldikcə bu səbəblərdən bəhs olunacaqdır. Lakin müruri-əyyam ilə [vaxt keçdikcə] rus tayfası bu mümaniətləri [maneələri] rədd edib, axırda mükəmməl bir ticarət sahibi oldular.

İndiki rusların babaları slavyanlar Karpət dağlarından enib, Rusiyanın bugünkü ovalarını işğal etmişlər. Burada köçəri halı ilə yaşayan tərəkəmə tayfalarından slavyanlara əziyyət və cəfa dəydiyi üçün bunlar şimal meşələrinə və bataqlıqlarına çəkilməyə məcbur olmuşlar. Axırda öylə qalın meşəliklərdə və nohurlu (озеро) yerlərdə bərqərar olmuşlar ki, oralara səhranişin [səhrada yaşayan] köçərilərin tərəddüdatı [gediş-gəlişi] çox az düşürdü.

Bu meşəliklərdə slavyanlar düşmənlərin təcavüzətindən azad yaşayırdılarsa da amma güzəranı çox ağır keçirdi. Böylə ki, şimal soyuqluğu, bataqlıq və meşəliklər bunların əmri-məaşını [dolanacaq işini] çox çətinə salmışdı. Ziraətlə [əkinçiliklə] məşğul olmaq heç mümkün deyildi, çünki hazır tarla olmadığı üçün qalın bir meşəni qırıb-çatıb, kötöklərini də çıxarmağa məcbur idilər ki, ta ki bir qədər əkin yeri açılsın. Bir bu qədər cəfa və əziyyətlərlə hasil olan taxıl, özgədən satın alma taxıldan baha tamam olduğu üçün slavyanlar müddəti-mütəmədi [uzun müddət] kənardan gəlmə taxıl ilə dolanmışlar. Özgə taxılına möhtac olan bu tayfanın halı nə qədər məşəqqətlə keçirdi, bunu anlamaq üçün bu gün “çörək qıtlığı” çəkənlərin halından qiyaş [müqayisə]

etməlidir.

Binaənileyh [ona görə] slavyanlar ancaq meşə və nohur [göl] məhsulati ilə dolanmağa məcbur idilər. Bu məhsulat ibarət idi meşə heyvanlarının əti və dərisindən, nohurların balığından və meşə arılarının bal və mumundan. İştə ən qədim slavyanların ticarətə layiq mətalari [malları] həmin beş şeydən ibarət idi.

Söz yoxdur ki, bu az şeylər slavyanların ehtiyacını rəf edə [aradan qaldıra] bilməzdi. Ona görə ovçuluqdan asudə olan vaxtlar bəzi sənətkarlıqla məşğul olmağa başladılar. Bu sənətlərdən ümdəsi nəccarlıq [dülğərlik], dəmirçilik, dabbəgəlik [dəriçilik] və xəzəfiyyə (гончарное дело) [saxsı qab hazırlamaq] idi. Ovçuluqdan və sənətlərdən hər nə hasil olurdu, hamısı əvvəla öz ehtiyaclarına və saniyə [ikinci olaraq] knyazlar və mülkədarların vergi və xəracına sərf olunurdu. Yerdə hər nə qalsaydı, bazarlarda satışa qoyulurdu. Malların satışı pul ilə olmayıb, “mübadilə” üsulu ilə həll olunurdu. Hətta avropalıların aqçaları slavyanlar arasında pul kimi işləməyib müddətlərcə qadınların ziyətinə sərf olunurdu. Sonralardan heyvan dəriləri pul əvəzinə getməyə başladı. Həftədə bir dəfə, o da cümə günləri açıq bir yerə yığılıb mallarını mübadilə təriqi [üsulu] ilə aralarında dəyişirdilər.

Xristianlığı qəbul edəndən sonra cümə günü əvəzinə yekşənbə [bazar] günləri yığılmağa qərar qoydular və hər bir böyləcə bazarlarda birər kilsə tikib, tərəzi və ölçülərini və ticarət kitablarını orada saxladılar. Hətta mal yığıb saxlamaq üçün kilsələrin altında böyük-böyük anbarlar tikdirmişdilər.

İştə rus ticarətinin birinci hamisi və

gözətçisi kilsə və keşişlər olmuşlardır. Bazarlarda ticarətlə məşğul olanların başçıları knyazlar və mülkədarlar olurdu. Bunlar rəiyyətdən və dəhət [kənd] əhlindən vergi və xərac təriqi [yolu] ilə yığılıqları əmtəəni bazarlara gətirib sair şeylərlə mübadilə etdirirdilər. Böylə ki, rus ticarətinin hamisi ruhani sinfi olduğu kimi müəssisləri [təsisçiləri] və birinci tacirləri də əsilzadə siniflərindən olmuşdu. Odur ki tacirlərin, camaat və hökumət arasında can və malları riayə [qorunur] və mühafizə olunurdu (taciri qətl edən şəxsə iki dəfə artıq cərimə və cəza verilirdi).

Bu minval ilə rus ticarəti müddətlərcə öz camaatı arasında sadə bir halda bulunub, əcnəbi məmləkətlərinə sirayət etməmişdi. Zira nadinc köçərilər əlindən yollarda əmin-amanlıq olmadığı üçün kənar vilayətlərə mal aparmaq mümkün deyildi. Bu hal bir müddət davam etdi. Sonra slavyan yerləri knyazlar arasında bölündüyü halda millət arasında təfriqə [ayrı-seçkilik] düşüb, kənardan gələn düşmənlərin təcavüzətindən aciz qaldılar. Odur ki, tatarlar gəlib əsrlərcə slavyanlar arasında hökmdarlıq və ağılıq etməyə başladılar.

Tatarların hökmdarlığı rus camaatına sair cəhətdən zərər verdisə də, amma ticarətinə böyük xidmətlər göstərdi. Bunlardan birincisi knyazları pul kəsmək məsələsinə vadar etmək idi. Böylə ki rus camaatından tatarlara çatması mal vergisi əvəzinə altın və gümüş vergisi tələb olunurdu. Odur ki, rus knyazları pul kəsməyə şüru etdilər [başladılar]. 14-cü əsrdə kəsilmiş rus pullarında ərəbcə və tatarca yazılar həkk olunmuşdu. Bu vaxtdan sonra mübadilə üsulu fəsx [ləğv] olunub, aq-

ça vasitəsi ilə ticarət başlandı. Zətan pul, ticarətin rəvacına bais bir alətdir.

Rus knyazları və bəyləri tatar xanlarının yanına gedib gələrkən Hacı-Tərxan [Həştərxan] və Kazan şəhərlərindəki ticarət işlərinə dara [bələd] olurdular və məta [mal] göndərərək, əvəzində şərq malları gətirirdilər. Bu minval ilə rus tacirləri xaric məmləkətlərlə ticarət əlaqəsi yapa-raq, get-gədə Şərqin uzaq məmləkətlərinə mal aparıb, mal gətirirlər.

Ərəb müvərrixləri [tarixçiləri] yazırlar ki, rus tacirləri uzaq yerdən mal daşıyıb Qara dəniz vasitəsilə yunan məmləkətinə aparırdılar. İdil [Volqa] çayı ilə Xəzər paytaxtına gəlib, Kaspi dənizini keçərək, dəvələr belində hətta Bağdad şəhərinə qədər ticarət məqsədi ilə gedib-gəlirdilər.

İştə tatarlar vasitəsi ilə rus tacirləri Bəni-Abbasilərin paytaxtına qədər gedib, şərq aləminin bir çox mərkəzləri ilə aşına olaraq ticarət əlaqə və rabitələrini yapırırlar.

Fərhad Ağazadə

AZƏRBAYCANDA

Gəncədən bizə yazırlar

Bakını, Tiflisi, Rusiyanın Moskvasını, Petroqradını, şimdi lehlərin [polyakların] Varşavasını kəndi meyvələri ilə dolduran Bağban, Gəncə şəhərinin üçüncü polis hissəsini təşkil edir. İşbu Bağbanın evləri və küçələri ulu babalarımızdan qalma evlər və küçələrdir.

Bağbanın küçələri günəşdə toz, yağmurda bataq ocağı olur. Bataqda faytonçu şəhərdən iki verst yarım məsafədə bulunan Bağbanın başına 50-60 rublə də

verilsə getmir, getmə[mə]yə də haqqı var. Bataqda oraya gedən faytonun rezini təzələyib atları bir gün istirahətə buraxılmalıdır.

Bağbandan şəhərə işə və oxumağa gələnlər üçün bu küçələrin yayda tozu, qışda batdağı cəhənnəm əzabı verir. Mən bilmirəm bu cəhənnəm küçələrinin dərdinə nə vaxt dərman ediləcək.

Bağban camaatı və Bələdiyyə dairəsi Bağban üçün hava qədər lazım olan soqaları yapmadığı halda, onların alt tərəfindəki malakanlar, üst tərəfindəki nemeslər az bir zamanda Bağbanın alt tərəfini, üst tərəfini abad etdilər, Bağbanın içəri[si] isə yenə əski halı ilə qaldı. Onların küçələri müntəzəm, təmiz, iki yanlarında ağaclar əkilmiş, evlərinin aynalarında ürəyi sevindirici, gözlərə zövq verici çiçəklər var isə, bizimkiləri arxası küçəyə tikilmiş; müzlim [qaranlıq] pəyələrin bacasından atılan heyvan peyini dolduraraq qışda batağa, yayda toza qarışaraq havanı pozğunlaşdırır.

İndiyə kimi sevimli Azərbaycan torpağı ana vətənimiz olduğu halda bizlər ona yabançı gözlərlə baxırıdık. Sevimli yurdumuzun xarabaları və şenlikləri [abad yerləri] bir o qədər gözlərimizə çarpmayırdı. Çünki biz bu vətəndə ağa ola-ola nökrə sayılırdıq. Onun döşündə böyüyüb doğru oğlu olduğumuz halda, bizi ögey oğul sayaraq bizə xor gözlərlə baxırdılar. Lakin Azərbaycan istiqlal bayrağını qaldırdıqda onun həqiqi oğulları Azərbaycan türkləri ayrı cürə düşünməyə başladılar. Şimdi hər bir azərbaycanlı ümumi vətəni Azərbaycan üçün çalışdığı kəndinə müqəddəs vəzifə sanır. Onun xarabaları hər bir azərbaycanlı düşündürür. Onun əskiklikləri hər bir Azərbaycan fərdinin əskikliyi demək...

Nə isə... Bağban dörd böyük məhəllədən ibarətdir. Hər məhəllənin kəndinə məxsus birər məscidi var. 1911-cidə, ya qabaqmi, sonramı Bağbanın hər məhəllə məscidinin qabağında birər elektrik fənəri tikəldi. Bu vaxtlarda küçələri də bir plan üzrə yapmaq niyyəti var imiş. Hətta Bələdiyyə dairəsi işə şüru edərək [başlayaraq] Bala Bağban denilən məhəllənin Qızılqayalı küçəsinə kimi düz soqaq açdırdı. Yeni evlər tikilməyə başlamışdı ki, iş birdən-birə yatdı. Bağbanın, daha doğrusu Bağban camaatının sarsılmaz cəhaləti mənfəəti-ümumiyyətləri üçün başlanılan təşəbbüsə qarşı qoyuldu. Bələdiyyə dairəsi isə Bağbandan alınan vergini özlərinə xərcləməkdən uzaq duraraq öküzü öldürdü, bıçağı quluncunda sındırdı. Azərbaycanın ikinci paytaxtı yerini tutan Gəncə şəhərinin iki verst məsafəliyindəki, 5 mindən ziyadə nüfusa [əhaliyə] malik Bağbanın görənək küçələri – mənim zənnimcə – milli və dövlət heysiyyətini qıran keyfiyyətlərdən sayılmalıdır.

Bələdiyyə dairəsi gözünü Gəncənin qərb tərəfinə döndərərək Bağbanın küçələrini bir nizamla salaraq tramvayın bir qolunu da erməni tərəfə olduğu kimi buraya çəkdirsə, şəhərimiz həm nüfusca artar, həm məsafəcə böyüyüb gözəlləşər, həmi də Gəncənin üçdən bir xalqı yaşamaq nə olduğunu bir azacıq da olsa düşünər. Bələdiyyə dairəsi Bağbanın küçələrini nizamla salarsa, Gəncənin tarixi-təkamülündə [inkışaf tarixində] böyük rollar oynamış olar və xalq da Bələdiyyə dairəsinin təşəbbüskarlarına lazımı borclarını əda edər. Bələdiyyə dairəsi rəisinin nəzər-diqqətini Bağban küçələrinə cəlb edirəm.

Qaf. Əlif. Qaf.

Ağdaşdan

Ağdaş şəhərinin böyük bir ticarət mərkəzi olduğu məlumdur. Həftədə ən azı bu şəhərin bazarında 50 min put hər cür mal mövqeyi-füruşa [satışa] qoyulur. Ağdaş ilə Ləki mövqifi [stansiyası] arasında 8-9 verst məsafəsində bir şose yolu vardır. Dörd-beş sənə əqdəm [qabaq] bu yol düzgün və gözəl bir halda idi. İndi isə bu yol xarab olduğundan fayton və araba ilə getmək müşkül olmuşdur.

Ağdaş bazarında satılan mallardan Bələdiyyə İdarəsi hər malın özünə görə vergi alır. Bundan əlavə, Ləki mövqifində də bu mallara vergi alınır. Ağdaşdan alınan vergilərə qəbz verilsə də, Ləkidə alınan vergilərə qəbz verilməyir və bu pulların nəyə sərf olunduğu məlum deyildir. Bu sətirləri yazanın özündən belə Ləki mövqifində 20 put qoz ləpəsi üçün putuna 3 manat vergi aldılar. Böylə intizamsızlıqların qabağı alınması lazımdır. Cavan Cümhuriyyətimiz daxilində bu cür başsızlıqlara yol verməməlidir.

Yəhya Hacıyev

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm! Bu qaç kəlməyə rica edirəm möhtərəm qəzetəinizdə yer verəsiniz.

“Azərbaycan” qəzetəsində Ərzaq naziri vəkili Yusifəli Əliyev cənabları tərəfindən məzkur [adı keçən] qəzetədə Tağıyev kantordan yazılmış ki, Ərzaq Nəzarəti üçün 2 tay bez, 25 put madepulam və 25 top bomazı. Bunlar dürüstdür, amma 72 dənə qəti fənin verilməsi dürüst deyildir. Verilməyibdir və bu vaxtadək də

almamışam. Çünki hər vaxt kantora gəl-dikdə “yoxdur” cavabını almışam.

*Ərzaq Nəzarəti məmurlarından
Mirzəağa Əliyev*

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir:

Səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yədək. İçəri şəhərdə Malı Krepostnovi küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крѣпостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Qayıdıb əmrəyə-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor

Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Doktor İ. Q. Sibiroviç

Daxili və uşaq xəstələrini qəbul edir səhər saat 9 - 12-yədək; axşam saat 4 - 6-ya-

dək. Staro-Poliseyski küçədə nömrə 25 (Kol-yubakinski küçəsinin küncündə). Telefon nömrə 42-12.

2658

Petroqraddan gəlmiş doktor İshaq Avetisoviç Atayans (professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. (Bövl [idrar] yolu azarını, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu ayna ilə müayinə edir. Hər gün axşam saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pul-suz qəbul edir. Ünvan: Telefonnu küçədə 6 nömrəli evdə, mənzil nömrə 3. Telefon 20-90.

2663

Diş həkimi

İ. S. Tərşeynbaum

Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxırır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır. Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin küncündə, Quba meydanı yanında).

2669

Arvad diş həkimi

Platonova

Mamalıq, qadın və əmrəyə-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Telefon nömrə: 50-06. Adres: Kolyubakinski küçədə Parapetin küncündə ev nömrə 26.

2664

Petroqraddan gəlmiş diş həkimi

M. B. Şternin

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi və axşam 4-dən 7-yə kimi. Dişlərə və ağza müalicə edir, qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər və qızıl qapaqlar qayırır. Dişləri ağ-

rısız kənar edir. Ünvan: Vorontsovski caddədə Sarkisovanın 22 nömrəli evində, Bakı İstiqraz Cəmiyyəti ilə bir cərgədə.

2642

İslamiyyə mehmanxanası (lokantası)

Bir çox sənələrdən bəri davam edən və Mart hadisəyi-əliməsində [kədərli Mart hadisələrində] yanan “İslamiyyə” mehmanxanası yenidən təmir edilib bu gündən etibarən mehmanxanada gözəl lokanta [yeməxana] açılmışdır. Mahir aşbazların təhti-idarəsində [idarəsi altında] hər növ Avropa və Asiya xörəkləri hazır edilir. Nahar və şam vaxtı Avropa və Asiya musiqi dəstəsi çalacaqdır. On beş ədəd nömrə hazırdır. Adres: Bazarnı və Qubernski küçələrin küncündə, telefon nömrə 12-51.

Kamali-ehtramla: İsmayıl Mahmudzadə.
2670

Müvəqqəti müdir: Hacıbəyli Üzeyir bəy

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 42. “Rza Ağasibəyov”: qəzetdə “Rza Ağabəyov” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 42. “Bolboçan”: qəzetdə “Dalbaçan” getmişdir.

“Petlyuralılar”: Ukrayna Xalq Respublikası Direktoriyasının rəhbərlərindən olan Simon Petlyuranın tərəfdarları nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 43. “Yujniye vedomosti”: XX əsrin əvvəllərində Simferopolda nəşr edilən qəzet.

Sentrosoyuz: İstehlak Cəmiyyətləri Mərkəzi İttifaqı. Rusiyada istehlak cəmiyyətlərinin ali koordinasiya orqanı olan qeyri-ticarət qurumu.

“Bu məbləğin nəf’ini [qazancını]...”: ehtimal ki, “bu məbləğin nisfini [yarısını]...” olmalıdır.

səh. 44. “Ryabuşinski”: XX əsrin əvvəllərində Rusiyanın ictimai-siyasi həyatında müəyyən rol oynamış Ryabuşinski soyadlı bir neçə nəfər olmuşdur. Burada böyük ehtimalla Vladimir Pavloviç Ryabuşinskidən danışılır.

Felyeton

səh. 45. “...hicrətin 136-sında...”: miladi təqvimlə 754-cü ildə.

“...hicrətin 169-unda...”: miladi təqvimlə 785-ci ildə.

“Həmədani”: IX əsrin sonu – X əsrin əvvəllərində yaşamış coğrafiyaşünas İbn əl-Fəqih Həmədani nəzərdə tutulur.

səh. 47. “Mora müharibəsi”: Qədim Yunanıstanda Delos İttifaqı (rəhbəri Afina idi) ilə Peloponnes İttifaqı (rəhbəri Sparta idi)

arasında e. ə. 431-404-cü illərdə cərəyan edən Peloponnes müharibəsi nəzərdə tutulur. Bu müharibənin adı Yunanıstandakı Peloponnes yarımadasından götürülmüşdür. Bu yarımada türk mənbələrində Mora yarımadası adlanır.

“Lakedemonilər”: Yunanıstanda e. ə. XI-II əsrlərdə mövcud olmuş Lakedemon (Sparta) dövlətinin əhalisi.

Biz və istiqlaliyyət

səh. 48. “Salman bəy Əlibəyov”: Salman bəy Əlibəyov haqqında ətraflı məlumat “Azərbaycan” qəzetinin 24 yanvar 1919-cu il tarixli 96-cı və 27 yanvar 1919-cu il tarixli 97-ci nömrəsində verilmişdir. Bu nömrələrin transliterasiyası “Azərbaycan” külliyyatının IV cildində yer almışdır.

Mətbuat

səh. 50. “Fevral inqilabı”: Rusiyada 23 fevral – 6 mart (yeni təqvimlə 8-16 mart) 1917-ci ildə baş vermiş burjuva-demokratik inqilabı nəzərdə tutulur.

“Krasnovlarınin”: Don kazaklarının ata-manı olan general Pyotr Nikolayeviç Krasnov nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri

səh. 51. “Verxni-Təzəpir”: Bakıda, indiki Nabat xanım Aşurbəyova küçəsi.

“Mikado”: Bakıda teatr, indiki S. Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Akademik Rus Dram Teatrı

“Persidski caddə”: Bakıda, indiki Murtuza Muxtarov küçəsi.

Bakı xəbərləri:

Çənbərəkənd məhəlləsinin fəryadı

səh. 52. “Bir gün camaat tətillə edib...”: bu cümlə qüsurludur.

səh. 53. “qlasni”: yerli özünüidarə orqanının səsvermə hüququna malik olan üzvü.

“Kulikovski”: 1910-cu illərdə Bakı Bələ-

diyyə İdarəsinin üzvü, Bələdiyyənin Torpaq Şöbəsinin rəisi olan Dmitri Lvoviç Ovsyaniko-Kulikovski nəzərdə tutulur.

Rus ticarətinin tarixi

səh. 55. “...həmin beş şeydən...”: qəzetdə “beş” yerinə “boş” getmişdir.

səh. 56. “Bəni-Abbasilər”: Ərəb xilafətini VII-XIII əsrlərdə idarə etmiş Abbasilər sülaləsi nəzərdə tutulur.

Azərbaycanda

səh. 56. “Bağban”: Gəncənin məhəlləsi nəzərdə tutulur.

İdarəyə məktub

səh. 57. “madepulam”: pambıq parça növü.

“bomazı”: isti pambıq parça növü.

Çərşənbə, 5 fevral 1919-cu il, nömrə 106

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 4 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 5 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACIUN

Məlikməhəmməd, Paşa və Kərbəlayi Hüseyin kamali-yə's və təhəssürlə [böyük bir matəm və kədər] əvvəlincinin qardaşı, ikincinin dayısı və üçüncünün yeznəsi Yusif Əhmədovun vəfat etdiyini öz qövm-əqrəbə və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Cənazə bu gün fevralın 5-ində saat 10-da Spasski küçədə 118 nömrəli məxsusi evindən məhəllə məscidinə aparılacaqdır.

2673

ELAN

Azərbaycan Məclisi-Məbusanının 4-ündə olan iclasının bəqiyyəsi [ardı] bu gün şubatin [fevralın] 5-ində saat 1 tamamda olacağı elan edilir.

HÖKUMƏT HƏR ŞEYİ ETMƏZ!

Azərbaycan Hökuməti təsisi ilə məəttəəssüf [təəssüf ki] bizdə bir zehniyyətin də təəssüs eylədiyi müşahidə olunur.

Hər şeyi hökumətdən gözləmək, hökumət əli ilə gördürmək.

Cümhuriyyət və məşrutiyətlərlə [konsituisiyalı monarxiya quruluşu ilə] idarə olu-

nan hökumətlərdə əsl idarə edən xalq özüdür. Xalqı mütəşəbbis [təşəbbüskar] olan millətlər, xalqı camaat işi ilə məşğul və müxtəlif cəmiyyətlərə ayrılaraq əsəri-fəaliyyət göstərən cəmiyyətlərdir ki, hakimiyyəti-milliyəni [milli hakimiyyəti] təsis edə bilirlər.

Hər şeyi hökumətdən gözləyib duran bir camaat, nəhayəti hökumətindən məyus olar. Çünki heç bir zaman hökumət, nə cür hökumət olursa-olsun, cəmiyyətin gunagun [növbənöv, müxtəlif] ehtiyaclarını rəf edə bilmək [aradan qaldıra bilmək], hər şeyə vaxtında və zamanında yetişmək imkanında olamıyız. Bu hal, bilxassə [xüsusilə] yeni təşəkkül etməkdə olan və inqilab məşiməsindən [bətindən] doğan yeni hökumətlərdə iki-üç qat bir əhəmiyyət alır.

Türkiyə kimi böyük və möhtəşəm bir tarixə malik olan qədim bir dövlətdə belə hər şeyi hökumətdən gözləmək zehniyyəti məmləkəti nə kimi müşkül hallara saldı. Bizim kimi hər şeyi yenidən, yoxdan var etmək məcburiyyətində bulunan bir hökuməti bu zehniyyət nə kimi xarab bir hala qoya bilər, bir kərə düşünlün.

Şübhəsiz ki, hökumət məmləkətdəki